

Prokura w spółkach prawa handlowego

Prokura to szczególny rodzaj pełnomocnictwa udzielanego przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do KRS lub ewidencji działalności gospodarczej. Prokurentem może zostać wyłącznie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Zakres jej uprawnień obejmuje wszelkie czynności sadowe i pozasadowe związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Prokury można udzielić zarówno osobie związanej, jak i nie związanej stosunkiem prawnym ze spółką. Zazwyczaj jednak, ze względu na osobisty charakter prokury, taka zależność występuje. Podstawami wewnętrznych relacji między prokurentem a spółką są najczęściej: umowa o pracę, umowa zlecenia, umowa o dzieło, umowa agencyjna, umowa o świadczenie usług oraz inne umowy nienazwane. Ustanowić i udzielić prokury mogą zarówno osobowe (jawna, partnerska, komandytowa, komandytowo-akcyjna), jak i kapitałowe (z o.o. i akcyjna) spółki prawa handlowego. Udzielenie prokury zabronione jest jedynie w przypadku ogłoszenia upadłości spółki lub postawienia jej w stan likwidacji. Prokura udzielona przed otwarciem likwidacji lub ogłoszeniem upadłości spółki w takiej sytuacji wygasa. Natomiast w czasie postępowania układowego dopuszczalne jest udzielenie prokury, ponieważ celem tego postępowania nie jest likwidacja, ale uzdrowienie spółki. Prokura wygasa również w przypadku przekształcenia spółki. Warto zwrócić uwagę, że prokury nie może udzielić spółka cywilna, ponieważ nie posiada statusu przedsiębiorcy. Jedynie wspólnicy spółki cywilnej, jako przedsiębiorcy, mogą udzielić prokury.

Konieczne jest odróżnienie pojęć ustanowienia (inaczej powołania) prokury od udzielenia prokury. Ustanowienie prokurenta jest czynnością o charakterze wewnętrznym, z zakresu prowadzenia spraw spółki, a udzielenie prokury, które z reguły jest następstwem jej ustanowienia, jest czynnością Prawna wywołująca skutek na zewnątrz. Decyzja o ustanowieniu prokurenta ma znaczenie jedynie w stosunkach pomiędzy wspólnikami lub członkami zarządu. Podejmowana ona jest w drodze uchwały wspólników lub zarządu, która określa osobę lub osoby mające uzyskać status prokurenta. Udzielenie prokury należy natomiast do sfery reprezentacji spółki i jego skuteczność uzależniona jest od zachowania zasad reprezentacji obowiązujących w spółce. Następuje ono poprzez jednostronne złożenie oświadczenia woli przez spółkę na piśmie pod rygorem nieważności. Nie ma w tym przypadku zastosowania art. 99 § 1 k.c. stanowiący, że jeżeli do ważności czynności prawnej potrzebna jest forma szczególna, pełnomocnictwo do dokonania tej czynności powinno być udzielone w tej samej formie.

Czynności ustanowienia prokurenta i udzielenia prokury mogą nastąpić także jednocześnie, jeżeli przyszły prokurent uczestniczy w powzięciu uchwały przez wspólników lub członków zarządu i otrzyma stosowny dokument pisemny. Podkreślenia przy tym wymaga fakt, że prokury udzielają nie poszczególni wspólnicy lub członkowie zarządu, ale spółka jako podmiot. W przypadku spółek osobowych prawa handlowego, decyzja o ustanowieniu prokury wymaga zgody (uchwały) wszystkich wspólników mających prawo prowadzenia spraw spółki. Umowa spółki może jednak przewidywać zarówno surowsze wymogi podjęcia uchwały o ustanowieniu prokurenta, np. wymóg zgody także wspólników wyłączonych od prowadzenia spraw spółki, jak i łagodniejsze, przyznając np. uprawnienie do samodzielnej decyzji o ustanowieniu prokury jednemu lub kilku wspólnikom mającym prawo prowadzenia spraw spółki.

Złożenie oświadczenia woli o udzieleniu prokury dokonywane jest natomiast zgodnie z zasadami reprezentacji spółki przyjętymi w jej akcie erekcyjnym. Jeżeli w umowie spółki osobowej nie została wprowadzona reprezentacja łączna, każdy wspólnik mający prawo

reprezentacji spółki może udzielić prokury. Przy spółkach kapitałowych, jeżeli akt erekcyjny spółki nie zawiera odmiennych postanowień w tym zakresie, ustanowienie prokurenta wymaga decyzji wszystkich członków zarządu. Niezbędne jest zatem powzięcie w tej sprawie jednomyślnej uchwały organu. Powołanie prokurenta przy zarządzie wieloosobowym może zatem nastąpić według innej niż jednomyślność zasady wówczas, gdy tak stanowi umowa lub statut spółki. Udzielenie prokury odbywa się zaś zgodnie z zasadami reprezentacji obowiązującymi w danej spółce, a więc może być jednoosobowe lub łączne, w zależności od tego czy i w jaki sposób akt erekcyjny spółki reguluje jej reprezentację. W spółce o zarządzie jednoosobowym nie ma natomiast potrzeby wyraźnego odróżnienia ustanawiania prokurenta i udzielania prokury.

Udzielenie prokury z zachowaniem zasad reprezentacji danej spółki jest skuteczne jako czynność prawną także wtedy, gdy wymagana uchwała w przedmiocie ustanowienia prokurenta nie została podjęta albo gdy była negatywna. Decyzja w sprawie ustanowienia prokury stanowi bowiem jedynie czynność wewnętrzną spółki. W takiej jednak sytuacji osoba, która udzieliła prokury bez wymaganej uchwały wspólników bądź członków zarządu albo wbrew takiej uchwale, może ponosić odpowiedzialność odszkodowawczą.

Prokurentami mogą być wspólnicy spółki z o.o. i akcyjnej, o ile nie są jednocześnie członkami zarządu lub organów nadzorczych. Prokury można udzielić także komandytariuszowi i akcjonariuszowi spółki komandytowo-akcyjnej. Prokurentem nie może być natomiast wspólnik spółki jawnej, komplementariusz, partner, członek zarządu spółki z o.o. i akcyjnej. W doktrynie przedmiotu dominuje stanowisko, że zakres kompetencji tych osób do reprezentacji spółki jest z mocy ustawy szerszy od zakresu kompetencji prokurenta, wobec czego udzielenie im prokury byłoby bezprzedmiotowe i stanowiłoby niedopuszczalne ograniczenie ich prawa do reprezentacji.

Udzielenie prokury przez spółkę handlową powinno być zgłoszone do KRS nie później niż w terminie 7 dni od dnia jej udzielenia. Wpis o udzieleniu prokury jest obowiązkowy, ale ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Oznacza to, że prokura jest skuteczna od chwili jej udzielenia, a zatem do czasu wpisania jej do KRS dowód jej udzielenia jest wystarczającym potwierdzeniem tego faktu, zaś prokurent może w tym okresie dokonywać czynności w imieniu spółki. Wpis o udzieleniu prokury ma na celu przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa obrotu przez umożliwienie osobom trzecim sprawdzenia, jakie osoby są prokurentami spółki i czy osoba powołująca się na prokurę faktycznie takie umocowanie otrzymała.

Zobowiązane do zgłoszenia prokury do KRS są osoby uprawnione do reprezentacji spółki. Zgłoszenie o udzieleniu prokury powinno określać jej rodzaj (np. czy jest to prokura oddzielna czy łączna), a w przypadku udzielenia prokury łącznej także sposób jej wykonywania (poprzez ściśle wskazanie zasad działania prokurentów). Do wniosku o wpis prokury należy dołączyć uwierzytelniony notarialnie albo złożony przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu wzór podpisu prokurenta.

Autor: Michał Jakubowski, prawnik, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy